

Radikális jobboldali és baloldali szavazók

A korábban a Konzervatív Pártra vagy a
Szociáldemokrata Pártra szavazó
svéd demokrata szavazók összehasonlítása

Kirsti M. Jylhä, Jens Rydgren és Pontus Strimling

Radikális jobboldali és baloldali szavazók

A korábban a Konzervatív Pártra vagy a Szociáldemokrata Pártra szavazó svéd demokrata szavazók összehasonlítása

Kirsti M. Jylhä¹, Jens Rydgren^{1,2} és Pontus Strimling^{1,3}

¹Institute for Futures Studies, Stockholm²

Szociológiai Tanszék, Stockholmi Egyetem Kulturális

Evolúciós ³Központ, Stockholmi Egyetem

Összefoglaló: Sok más európai országhoz hasonlóan Svédországban is gyors változásokon ment keresztül a politikai rendszer, mivel egy radikális jobboldali párt - a Svéd Demokraták (SD) - elhanyagolható pozícióból az ország egyik legnagyobb pártjává nőtte ki magát. Az SD mind a politikai spektrum jobb-, mind a baloldaláról megnyerte a szavazókat, különösen Svédország két legnagyobb pártjától, a Konzervatív Párttól (Moderaterna, M) és a Szociáldemokrata Párttól (S). Jelen tanulmány azt vizsgálta, hogy az SD szavazói, akik korábban e két párt valamelyikére szavaztak, mennyiben különböznek egymástól, valamint összehasonlította ezeket az SD szavazókat a jelenlegi konzervatív párti és szociáldemokrata szavazókkal. Az eredmények azt mutatták, hogy 1) a gazdasági depriváció jobb magyarázatot kínál az S-ből, mint az M-ből az SD-be való korábbi mobilitásra; 2) a korábbi M és S szavazók között nem találtunk csoportkülönbségeket a rendszerellenes párt vonzerejéhez kapcsolódó attitűdökben; és 3) a radikális jobboldal által képviselt profilkérdésekről, mindenekelőtt a bevándorlás ellenességéről alkotott nézetek nem különböztek az M-ből és S-ből származó SD szavazók között. Az SD szavazók - különösen azok az SD szavazók, akik korábban a szociáldemokrata pártra szavaztak - azonban több szempontból is különböztek a korábbi pártjuk szavazóitól. Így lehetséges, hogy sok SD-szavazó nem tér vissza a korábban általuk választott pártokhoz, legalábbis addig, amíg a bevándorlás kérdése továbbra is nagy hangsúlyt kap a társadalomban.

Szerzői megjegyzés: Kirsti M. Jylhä, Institute for Futures Studies, Stockholm; Jens Rydgren, Institute for Futures Studies, Stockholm és a Stockholmi Egyetem Szociológiai Tanszéke; Pontus Strimling, Institute for Futures Studies, Stockholm és Center for Cultural Evolution, Stockholmi Egyetem.

Ezt a kutatást a Svéd Kutatási Tanács által Jens Rydgregnek nyújtott támogatás [2016-01995 számú támogatás], valamint a Knut és Alice Wallenberg Alapítvány által Pontus Strimlingnek nyújtott támogatás [2016.0167 és 2017.0257 számú támogatás] támogatta.

Levelezési cím: Kirsti Jylhä, Institute for Futures Studies, PO Box Stockholm591,10131, Svédország, Email: kirsti.jylha@iffs.se .

Az 1980-as évek óta Európa számos stabil demokráciájában új radikális jobboldali pártok jelentek meg és váltak beilleszkedetté. Svédországban a Svéd Demokraták (SD) elenyésző pozícióból gyorsan az ország harmadik legnagyobb pártjává nőtte ki magát. Az SD-t 1988-ban alapították, de csak a 2010-es választásokon jutott be a nemzeti parlamentbe, ahol a szavazatok 5,7%-át szerezte meg. A 2014-es és a 2018-as választásokon a párt a szavazatok 12,9%-át, illetve 17,5%-át szerezte meg. Az SD mind a politikai spektrum jobb-, mind a baloldaláról nyert szavazókat, különösen Svédország két legnagyobb pártjától, a Szociáldemokrata Párttól (S) és a Konzervatív Párttól (Mérsékelt Párt; M) (Oscarsson 2016). Ebben a tanulmányban azt vizsgáljuk, hogy a korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók mennyiben különböznek a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazóktól: két olyan pártról van szó, amelyek általában nagyon eltérő társadalompolitikai preferenciákkal rendelkező szavazókat vonzanak. Ezeket az SD-szavazókat összehasonlítjuk a jelenlegi szociáldemokrata és konzervatív párti szavazókkal is. Az elemzések célja, hogy fényt derítsenek azokra az okokra, amelyek miatt az SD-szavazók elhagyták korábbi pártjaikat, és hogy felmérjék annak valószínűségét, hogy visszatérnek-e azokhoz a pártokhoz, amelyekre az SD előtt szavaztak.

A radikális jobboldal újbóli megjelenése

A radikális jobboldali pártok, köztük az SD, osztoznak néhány központi jellemzőben (Rydgren 2007, 2018; Mudde 2007). Mindenekelőtt nacionalista ideológiát vallanak, és politikai programjaik célja a nemzet etnikai homogenizálása. Ez az etnonacionalizmus a múltból szóló nosztalgikus mítoszokban gyökerezik, a bevándorlás és az internacionalizmus miatt hanyatló nemzetről alkotott nézettel párosulva. Ezek a pártok általában konvencionálisak és tekintélyelvűek is (támogatják a hagyományos értékeket, társadalmi rendre és konformizmusra vágynak, és a törvény és rend szigorítására irányuló követeléseket támogatják: Altemeyer 1981), és populista, a fennálló rendszer ellenes retorikát használnak (Rydgren 2007; Mudde 2007). Legalább négy társadalmi tényezőről kimutatták, hogy különböző kulturális kontextusokban lehetővé teszi a radikális jobboldal sikerét (Rydgren 2002):

Először is, az osztályszavazás az egész nyugati világban csökkent, ami lehetővé teszi a radikális

jobboldal számára, hogy mozgósítsa a munkásosztálybeli szavazókat, akik korábban társadalmi osztályidentitásuknak megfelelően szavaztak.

(Oskarson & Demker 2015; Inglehart & Norris 2017).

Másodszor, sok országban olyan átrendeződés ment végbe, amelyben a szociokulturális dimenzió egyre nagyobb hangsúlyt kapott a konfliktus társadalmi-gazdasági tengelyének rovására (Rydgren 2002; Kriesi et al. 2008; Bornschier 2018). Ez általában a radikális jobboldali pártoknak kedvez, mivel az ő profilkérdéseik a szociokulturális dimenzióhoz tartoznak (Oesch 2008).

Svédországban például jelentősen megnőtt az a mérték, amelyben a választók a bevándorlást - az SD központi témáját - fontos politikai kérdésnek tekintik. 2010-ben a svéd választóknak csak 19%-a tartotta fontos politikai kérdésnek a bevándorlást, 2014-ben ez az arány 27%-ra, 2015-ben pedig 53%-ra nőtt (Bergström & Oscarsson 2015; Demker & van der Meiden 2016).

Harmadszor, a választók kisebb valószínűséggel szavaznak alternatív pártokra, ha könnyen találnak politikai alternatívákat a többségi pártok között (Rydgren 2002). Az egész nyugati világban a pártok a bal-jobb szakadékon keresztül közeledtek egymáshoz társadalmi-gazdasági kérdésekben (Kitschelt 2018). Svédországban ez a folyamat 2006 óta, a jobbközép koalíció, a Szövetségⁱ megalakulása óta tovább erősödött. Ez a konvergencia oda vezethet, hogy a választók az összes mainstream pártot nagyon hasonlóknak érzékelik, ami hozzájárulhat a hagyományos társadalmi-gazdasági kérdések depolitizálódásához, és a szociokulturális kérdések (és az azokon alapuló szavazás) növekvő hangsúlyához (Rydgren & van der Meiden 2018).

Végül, a siker érdekében a radikális jobboldali párt általában nem tűnhet túl szélsőségesnek, mert az emberek nem szívesen szavaznak kifejezetten rasszista vagy nem demokratikus pártokra, még akkor sem, ha számos alapvető kérdésüket támogatnák (Rydgren 2002). Az SD-t olyan rasszista és fasiszta csoportok utódjaként alapították, mint a Keep Sweden Swedish (*Bevara Sverige Svenskt*), és annak ellenére, hogy bizonyos erőfeszítésekkel igyekeztek megszabadulni ezektől a konnotációktól, az 1990-es és 2000-es években továbbra is ambivalens kapcsolatban állt nyíltan rasszista csoportokkal (Rydgren & van der Meiden 2018). Részben e történelmi gyökerek miatt a párt sokáig nem tudott legitim pozíciót elérni a svéd politikában. Ez kezdett megváltozni

különösen azóta, hogy Jimmie Åkesson lett a párt vezetője a A 2005.2011párt hivatalosan

megváltoztatta elnevezését nacionalistáról szociális konzervatívra, és a 2012pártban bevezette azt, ami "zéró tolerancia a rasszizmussal szemben", amely számos olyan párttag kizárását eredményezte, akik nyilvánosan olyan véleményt nyilvánítottak ki, amelyet túlságosan rasszistának tartottak (Widfeldt 2015). Azzal lehet érvelni, hogy ezek a kizárások elsősorban kozmetikai jellegűek voltak, és azt akarták jelezni a választóknak, hogy a pártnak komoly vágya, hogy megszabaduljon politikai szélsőséges múltjától (ennek a szabálynak a nyilvánvaló megsértése a központibb országok által elhelyezett Svéd Demokraták nem vezetett kizáráshoz), de valószínűleg segítette a párt destigmatizálásában a sok szavazó szemében.

Svéd demokraták támogatói jobbról és balról

A választói mobilitás magyarázatához először azt kell megvizsgálnunk, hogy a pártpreferenciák hagyományosan hogyan strukturálódtak. A háború utáni időszakban a politika inkább a társadalmi-gazdasági kérdésekre összpontosított (lásd pl. Inglehart & Norris 2017). A politikai spektrum baloldalán álló pártok a magas adózást, a bőkezű jóléti szolgáltatásokat nyújtó nagy állami szektort és a strukturális egyenlőségek csökkentését célzó politikákat támogatták. Egy ilyen program általában olyan társadalmi osztályokból származó szavazókat vonzott, akik részesültek az erős jóléti államból (pl. munkásosztálybeli szavazók), és/vagy olyan szavazókat, akik liberális értékeket vallottak, és támogatták a társadalom egyenlőtlenségeinek csökkentésére irányuló állami erőfeszítéseket. A spektrum jobb oldalán elhelyezkedő pártok ezzel szemben az alacsonyabb adózást, a versenyképes piacgazdaságot és az állami ellenőrzéstől való mentességet támogatták például a társadalmi szolgáltatások és a strukturális egyenlőtlenségek tekintetében. Mint ilyenek, inkább olyan társadalmi rétegekből származó szavazókat vonzottak, akiknek az alacsonyabb adók és a szabad piac nagyobb hasznot hozott, mint a nagy állami szektor, akiknek az állami beavatkozástól való mentesség fontosabb volt, mint például az egyenlőtlenségek csökkentése, és/vagy akik konzervatív értékeket vallottak, és

ellenézték a status quo megváltoztatására irányuló kísérleteket.

Így az egyének szavazhatnak a társadalmi osztályuk, az egyes kérdésekkel, például az adókkal vagy a bevándorlással kapcsolatos attitűdjeik és/vagy a mögöttes értékek és ideológiai világnézetek alapján. Fontos, hogy a választói magatartásban a közelmúltban bekövetkezett változások a jelek szerint a szociokulturális kérdéseknek a politikában való fokozottabb előtérbe helyezését tükrözik, nem pedig egy

az ezeket a szociokulturális preferenciákat magyarázó értékek és attitűdök változása (Ivarsflaten 2008; Mudde 2010; Rydgren & van der Meiden 2018). Azáltal, hogy a radikális jobboldali pártok kevésbé összpontosítanak - vagy akár szándékosan homályosak - a társadalmi-gazdasági kérdésekre, a politikai spektrum különböző pozícióiból származó szavazókat vonzhatnak, amennyiben a szavazók egyetértenek abban, hogy a politikában a szociokulturális alapkérdésüket, leginkább a bevándorlás ellenzését kell előtérbe helyezni (Rovny 2013).

Itt azt vizsgáljuk, hogy mi lehet a magyarázata annak, hogy a Szociáldemokrata és a Konzervatív Párt szavazói miért döntöttek úgy, hogy elhagyják ezeket a pártokat egy radikális jobboldali párt (SD) javára. Különösen azokra a pszichológiai és szociológiai tényezőkre összpontosítunk, amelyek befolyásolhatják (1) a mainstream politikai pártok támogatottságát: társadalmi osztály, társadalmi-gazdasági státusz és társadalmi-gazdasági attitűdök; (2) a radikális jobboldal által vezérelt szociokulturális kérdések támogatottságát: etnonacionalizmus és bevándorláskritika, tekintélyelvűség és konzervativizmus, valamint nosztalgia; és (3) a rendszerellenes pártok vonzerejét: bizalmatlanság a társadalmi intézmények iránt, politikai cinizmus, valamint negatív vélemények a személyes helyzetről és a társadalomhoz való viszonyról. Amint azt az alábbiakban részletesebben tárgyaljuk, a korábbi szociáldemokrata szavazók várhatóan gyakrabban származnak a munkásosztályból, alacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszúak, nagyobb valószínűséggel számolnak be romló személyes helyzetről és pesszimizmusról, valamint a társadalmi-gazdasági politikában inkább balra hajlanak, mint azok az SD támogatói, akik korábban a Konzervatív Pártra szavaztak. Ami azonban ennél is fontosabb, nem várjuk, hogy ez a két választói csoport különbözne a radikális jobboldal által képviselt profilkérdésekkel kapcsolatos nézeteikben: bevándorlás, szociális konzervativizmus, tekintélyelvűség, nosztalgia és bizalmatlanság a társadalmi intézményekkel szemben.

A különböző mainstream pártok támogatását magyarázó tényezők

A társadalmi osztály és a társadalmi-gazdasági pozíciók tekintetében a radikális jobboldali pártok sikeresebbek voltak a férfiak, a munkásosztály és a viszonylag alacsony iskolai végzettségűek körében (Rydgren 2012; Sannerstedt 2014; Arzheimer 2018). E csoportok közös nevezője az, hogy

az elmúlt évtizedekben relatív értelemben inkább vesztesek voltak. A közelmúltbeli modernizációs és globalizációs folyamatok magukkal hozták például a nemek és az etnikai egyenlőség, a lakosság átlagos iskolázottsági szintjének növekedését, a kulturális tőke és a szakmunkára való képességek (a fizikai munkával szemben) mint az életesélyek és a státusz elérésének meghatározó tényezőinek jelentőségét, valamint a munkahelyekért folyó nemzetközi versenyt (Kriesi et al 2006; Gidron & Hall 2017). Ezek a tényezők politikai elégedetlenséget okoztak, és hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a munkásosztálybeli szavazók szegmensei miért reagáltak csökkenő politikai bizalommal, sőt, miért hagyták el a korábban általuk választott mainstream pártokat.

Annak ellenére, hogy a munkásosztálybeli szavazók felülreprezentáltak az SD szavazói között, egyértelmű többségük nem nevezhető gazdaságilag marginalizáltnak, és e szavazói csoport egy része magas társadalmi-gazdasági státuszú (Sannerstedt 2014). A legtöbb korábbi tanulmány reprezentatív vizsgálatokon alapult, viszonylag alacsony számú SD-szavazóval, ami megnehezíti az elemzés alkategóriákra való lebontását. Az ebben a tanulmányban használt egyedi adatok azonban lehetővé teszik olyan kérdések megválaszolását, mint például, hogy a korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók gazdaságilag marginalizáltabbak-e, mint a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók. Az SD-szavazók csoportjának egészen alapuló elemzések ezt potenciálisan elrejtették, és ezáltal elfedték a radikális jobboldali mozgósítás különböző magyarázatait is. Ennek vizsgálatára a következő hipotézist teszteljük:

H1a: A korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók gyakrabban származnak a munkásosztályból és alacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszúak, mint a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók és a jelenlegi Konzervatív Párt szavazói, de nem különböznek a jelenlegi szociáldemokrata szavazóktól.

A radikális jobboldali szavazók többsége korábban a mainstream pártok valamelyikére szavazott (Immerzeel & Pickup 2015; Oscarsson 2016), és valószínű, hogy legalábbis akkoriban osztották e pártok nézeteit a következőkről

társadalmi-gazdasági kérdések. Lehet, hogy továbbra is osztják ezeket a nézeteket, de a pártválasztásban játszott szerepüket leértékelik; ahogy korábban a társadalmi-gazdasági beállítottságuknak megfelelően szavaztak, függetlenül a szociokulturális kérdésekkel kapcsolatos nézeteiktől, úgy most a radikális jobboldalra szavazhatnak, függetlenül a társadalmi-gazdasági kérdésekkel kapcsolatos nézeteiktől.

Egy másik lehetőség azonban az, hogy az új párttal való azonosulás arra készíti a választókat, hogy nézeteiket úgy változtassák meg, hogy azok összhangban legyenek az adott párttal, mivel az egyének hajlamosak alkalmazkodni és internalizálni azokat a nézeteket, amelyeket a társadalmi csoportok, amelyekhez tartoznak, jeleznek (Festinger 1953). A radikális jobboldali pártok általában háttérbe szorítják a társadalmi-gazdasági kérdéseket, de a parlamentben ennek ellenére gyakran támogatják a jobboldali gazdaságpolitikát és a mainstream jobboldali pártokat (Bale 2003).

Következésképpen a korábbi jobbközép szavazók nem feltétlenül tapasztalnak nagy konfliktusokat a társadalmi-gazdasági preferenciáik és az új (radikális jobboldali) pártjuk által kifejezett preferenciák között. Ezzel szemben a korábbi baloldali szavazók valószínűleg erősebb konfliktusokat tapasztalnak, és ezért hajlamosak lehetnek arra, hogy nézeteiket megváltoztassák, hogy jobban illeszkedjenek új pártidentitásukhoz. Ezen érvek alapján a következő hipotéziseket fogalmaztuk meg:

H1b: Azok az SD-szavazók, akik korábban a Szociáldemokrata Pártra szavaztak, inkább baloldali preferenciákat fejeznek ki, mint azok az SD-szavazók, akik korábban a Konzervatív Pártra szavaztak.

H1c: Azok az SD-szavazók, akik korábban a szociáldemokratákra szavaztak, jobbra hajlóbb preferenciákkal rendelkeznek, mint a jelenlegi szociáldemokrata szavazók, míg a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók nem különböznek a jelenlegi konzervatív párti szavazóktól.

Továbbá az új pártok alternatív módokat kínálhatnak a politikai fogalmak értelmezésére. A radikális jobboldali pártok például nem mindig ellenzik a jóléti államot, éppen ellenkezőleg. A jóléti állam támogatása azonban nem általános, hanem "jóléti sovinizmusként" írható le (Andersen &

Björklund 1990; Nordensvard, & Ketola 2015). Ez a helyzet Svédországban, ahol az SD következetesen a svéd jóléti rendszer értékét hangsúlyozza, miközben a lakosság egyes szegmenseit, elsősorban a menekülteket és más nem európai bevándorlókat hibáztatja a rendszer erodálásáért és visszaélészerű használatáért (Norocel 2016; Elgenius & Rydgren 2017). Valószínű, hogy a jóléti sovinizmus leginkább azon SD-szavazók körében jellemző, akik korábban szociáldemokrata pártra szavaztak, mivel várhatóan ők támogatják a jóléti államot, miközben a bevándorlást fenyegetésként érzékelik:

H1d: A korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók nagyobb valószínűséggel képviselnek jóléti sovinizta attitűdöket, mint a korábbi konzervatív párti szavazók, valamint a jelenlegi szociáldemokrata és konzervatív szavazók.

A radikális jobboldal szociokulturális programjának felhívása

Az SD központi kérdése a bevándorlás erőteljes korlátozása, és szinte minden SD-szavazó osztja ezt a nézetet (Sannerstedt 2014). Az SD idegen kultúrákkal kapcsolatos álláspontja szelektív idegengyűlöletként írható le, ahol egyes kulturális csoportokat könnyebben elfogadnak (pl. más északi országokból érkező bevándorlók), míg másokat elutasítanak (pl. muszlimok), mivel életmódjukat és/vagy vallásukat a svéd társadalommal eredendően összeegyeztethetetlennek és a svéd nemzet és kultúra elleni alapvető fenyegetésnek tekintik (Elgenius & Rydgren 2018). Hasonló eredményeket találtak más kulturális kontextusokban is, és a bevándorlás-negatív nézetek az európai országokban mindenütt egyesítik a radikális jobboldali szavazókat (Rydgren 2008; Oesch, 2008; Arzheimer 2018).

Valószínű, hogy az SD-t támogató szavazók elsősorban azért teszik ezt, mert osztják a párt központi kérdését: a bevándorlás ellenzését. Így nincs okunk arra számítani, hogy a bevándorlással és a bevándorlókkal kapcsolatos attitűdök különböznek a korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-

szavazók és a korábban a Konzervatív Pártra szavazók között:

H2a: A bevándorlással és a bevándorlókkal kapcsolatos attitűdök negatívabbak az SD szavazók körében, függetlenül korábbi pártválasztásuktól, mint a szociáldemokrata és konzervatív párti szavazók körében.

Az SD szociális konzervatív pártként határozza meg magát. Konzervatív jellegükkel összhangban Svédországot is hanyatló nemzetként ábrázolják a nemzet aranykora óta, amelyet általában az 1940-es és 1950-es évekre helyeznek (Elgenius & Rydgren 2018)2017,. Így e párt megjelenésének egyik lehetséges magyarázata a konzervatív értékeket valló választók körében történő mozgósítás, ahol a bevándorlás-negatív attitűdök csak egyik ezen értékek számos megnyilvánulása közül. Korábbi kutatásokból tudjuk, hogy a bevándorlással és az etnikai kisebbségekkel kapcsolatos negatív nézetek eredendően más konzervatív attitűdökhöz (pl. szexizmus és vegetarianizmus-ellenesség) kapcsolódnak, és mélyebben gyökerező konzervatív értékek és ideológiák (pl. tekintélyelvűség: Ekehammar et al. 2004; Dhont et al. 2016) támasztják alá őket. Ezzel összhangban az SD-szavazók általában konzervatív nézeteket vallanak olyan kérdésekben, mint a feminizmus és a környezetvédelem (Ohlsson et al. 2016), valamint konzervatív és autoriter értékeket és ideológiai világnézetet vallanak (Jungar & Jupskås 2014).

Az e területen végzett kutatások eredményei azonban jelentős mértékben eltérnek a különböző kultúrák között: Míg egyes tanulmányok pozitív korrelációt találtak a konzervativizmus, a tekintélyelvűség és a radikális jobboldal támogatása között (pl. Aichholzer & Zandonella 2016), addig más tanulmányok nem találtak ilyen összefüggést, sőt néhány országban a korreláció negatív volt (Dunn 2015; Tillman 2016). Ez az ellentmondás azonban nem meglepő, tekintve, hogy nem nyilvánvaló, hogy a konzervatív és tekintélyelvű egyének a bevándorlást minden más politikai kérdés fölé helyeznék, amikor arról döntenek, hogy melyik pártot támogatják. Ők is hajlamosak arra, hogy

nehezményezzék a társadalmi változásokat, ezért csak akkor preferálhatják a radikális jobboldali opciót, ha úgy vélik, hogy a bevándorlás mélyen veszélyezteti a társadalmi struktúrákat és kohéziót, és ezt a pártot inkább normakonformnak, mint radikálisnak látják (Dunn 2015; Tillman 2016).

Svédországban,

a bevándorlás állítólagos veszélyei, amelyeket az SD ábrázol, az elmúlt években nagy figyelmet kaptak még azoktól a politikai pártoktól is, amelyek korábban kevésbé foglalkoztak a bevándorlással (Strömbäck 2018). Ez a helyzet az SD fokozott legitimitásával együtt mobilizálhatta a tekintélyelvű és konzervatív szavazókat:

H2b: Az SD szavazók, függetlenül korábbi pártválasztásuktól, konzervatívabb és tekintélyelvűbb attitűdöket és nosztalgiát fejeznek ki, mint a szociáldemokrata és konzervatív párti szavazók.

Mozgósítás a mainstream pártoktól a rendszerellenes pártok felé

Sok más radikális jobboldali párthoz hasonlóan az SD is populista, establishment-ellenes retorikát használ, amely kifejezi elégedetlenségét a mainstream pártok bevándorláshoz és multikulturalizmushoz való hozzáállásával szemben, amelyet a svéd jóléti rendszerre, kultúrára és biztonságra jelentett komoly fenyegetésként fogalmaznak meg (Elgenius & Rydgren 2017).

A populizmust általában úgy határozzák meg, mint egy vékony központú ideológiát, amely magában foglalja azt a nézetet, hogy a társadalom két homogén és antagonistista csoportra oszlik: a tiszta és erényes *népre* és a korrupt és önző *elitre* (Mudde 2004). Mivel "vékony" ideológiáról van szó, a populizmus önmagában nem alkothat politikai programot - szükség van egy "befogadó" ideológiával (pl. etnonacionalizmussal) való keveredésére. Ezzel összhangban a radikális jobboldal támogatottsága egyaránt korrelál azokkal a tényezőkkel, amelyek hajlamosítják az egyént e pártok befogadó ideológiájának elfogadására (pl. bevándorlásellenesség és etnikai előítélet: Rooduijn, 2017; van Assche et al. 2018), valamint olyan tényezőkkel, amelyek növelik a populista pártok vonzerejét (pl. politikai cinizmus és alacsony elfogadhatóság: van Assche et al. 2018; Bakker et al. 2018).

Az SD szavazói általában alacsony bizalommal viseltetnek a politikai és egyéb társadalmi intézmények, például a parlament és a média iránt (Holmberg 2007; Andersson et al. 2017), ami

részben magyarázatot adhat az SD korábbi szavazói mozgósítására (Oskarson 2018). Az SD-vel való azonosulás azonban kiválthatta és tovább fokozhatta a bizalmatlanságot és a cinizmust ebben a választói csoportban. Az SD általában az establishment-ellenességet fejezi ki

attitűdökkel, ami valószínűleg befolyásolta a választóik hozzáállását is (vö. Rooduijn et al. 2017).

Ráadásul az SD-t a svédek többsége általában nem kedveli, és egészen a közelmúltig minden más párt elutasította a velük való együttműködést a viszonylag szélsőséges politikai programjuk miatt, ami politikai cinizmust válthatott ki (Hellström & Nilsson 2010).

A politikai bizalmatlanság azonban nem korrelál következetesen a radikális jobboldal támogatásával (Söderlund & Kestilä-Kekkonen 2009; Rooduijn 2017). Lehetséges tehát, hogy a populista, establishment-ellenes attitűdök nem állnak eredendően kapcsolatban a radikális jobboldal támogatottságával, vagy legalábbis olyan sokféle párt szavazói fejezik ki őket, hogy nem különösebben hasznosak a radikális jobboldal vonzerejének konkrét magyarázatakor (vö. Rydgren 2017). Mégis, az SD-szavazók politikai és egyéb társadalmi intézményekkel szembeni bizalmatlanságát tovább kellene vizsgálni annak lehetséges okainak feltárása érdekében, hogy a szavazók miért mozdultak el a mainstream pártoktól az SD felé, valamint annak valószínűségének megbecslése érdekében, hogy a jövőben ismét visszatérnek-e ezekhez a pártokhoz. Ezért a következő hipotézist teszteltük:

H3a: Az SD-szavazók, függetlenül korábbi pártválasztásuktól, nagyobb politikai cinizmust fejeznek ki, és bizalmatlanabbak a politikai és egyéb társadalmi intézményekkel szemben, mint a szociáldemokrata szavazók és a konzervatív párt szavazói.

A nyugati választók egy része az utóbbi időben a relatív társadalmi státusz csökkenését és instabil gazdasági helyzetét tapasztalja (pl. Arzheimer 2018), ugyanakkor több hátrányos helyzetű csoport, például az LMBT-emberek és a faji kisebbségek jogai is előretörték (Inglehart & Norris 2017). A populista jobboldali pártok kihasználták ezeket a körülményeket, és azzal mozgósították a szavazókat, hogy azzal vádolták a mainstream pártokat, hogy elhanyagolják az egyszerű (öslakos) emberek

szükségeit, akiket a kortárs társadalom valódi áldozatainak állítanak be (Mols & Jetten 2016).
Ráadásul a nyugati társadalmak egyre liberálisabbá válnak (Inglehart & Norris 2017), és azok az emberek, akik nem osztják a

ezek az új liberális normák a korábinál kevesebb társadalmi hovatartozást és kötődést tapasztalhattak a társadalmi környezetükhöz (vö. Stavrova & Luhman 2016). Mivel a liberálisabb értékek felé való elmozdulás a magasabb iskolai végzettséggel és biztosabb gazdasági pozícióval rendelkező társadalmi rétegekben volt gyakoribb (Inglehart & Norris 2017), az alacsonyabb gazdasági státuszú emberek azt tapasztalhatják, hogy mind a gazdasági, mind a szociokulturális folyamatokban "lemeradnak", és ezáltal nő annak valószínűsége, hogy a radikális jobboldali opciót kezdik támogatni. Ezen érvek alapján a következő hipotéziseket fogalmaztuk meg, és teszteltük a választók jelenlegi helyzetükről és a társadalomhoz való viszonyukról alkotott elképzeléseit:

H3b: Az SD szavazói negatívabban ítélik meg jelenlegi és jövőbeli helyzetüket, valamint a társadalomhoz való viszonyukat, mint a szociáldemokrata és konzervatív párti szavazók.

H3c: Azok az SD-szavazók, akik korábban a szociáldemokratákra szavaztak, negatívabban ítélik meg jelenlegi és jövőbeli helyzetüket, valamint a társadalomhoz való viszonyukat, mint azok az SD-szavazók, akik korábban a Konzervatív Pártra szavaztak.

Módszer

Az elemzések egy felmérésen alapulnak, amelyet 2018 tavaszán végeztek 1390 Svéd Demokraták (SD) támogatói körében, akik közül 491-en korábbanⁱⁱ a szociáldemokratákra, 899-en pedig a Konzervatív Pártra szavaztak, valamint a Szociáldemokrata Párt támogatói körében⁵⁴⁸ (S) és a Konzervatív Párt (*Moderaterna*, M) 634 támogatója. A pártok támogatottságát a "Hogyan szavazna, ha ma lennének parlamenti (*Riksdagen*) választások?" kérdésre adott válaszok jelezték.

Ezen túlmenően a résztvevők 101kitöltötték a felmérést, de az elemzésekből kizárták őket, mert jelezték, hogy rossz szavazási lehetőséget jelöltek meg, vagy azért, mert

egyes kérdésekreⁱⁱⁱ adott irreális válaszok, amelyek megbízhatatlan válaszadási mintát jelezhetnek.

A többség minden választói csoportban férfi volt (SDelőzőleg s: 68,2%; SDelőzőleg M: 76,9%; S: 53,6%; M: 64,5%). Az életkor 22/21 év között volt, az 79SD-szavazók körében (Korábban S szavazók: $Mage = Sdage55.4$, $=14,5$; Korábbi M szavazók: $Mage = Sdage58.0$, $=14,1$), az 79S szavazók között és 19 között ($Mage = 54.4$, $Sdage = 17,9$), valamint az 79M szavazók között és 18 az M szavazók között ($Mage = Sdage55.9$, $=17,0$).

Eljárás

Az adatgyűjtés két időszakban történt: először 2018 januárja és februárja között ($N = 2193$), másodszor pedig (kiegészítő adatgyűjtés az első adatsor kissé magas átlagéletkorának köszönhetően) áprilisban egy fiatalabb célcsoport körében ($Rangeage = 19- 49$; $Mage = 32,6$; $Sdage = 7,7$, $N = 379$).

A felmérést a szerzők kérésére a Novus független közvélemény-kutató cég végezte. A minta a Sweden Panel panelistáiból, egy körülbelül 40 000 önkéntes panelistából álló, eredetileg a svéd lakosságból véletlenszerűen kiválasztott csoportból állt. A felmérésre szóló meghívót 7 711 olyan panelistának küldték el, akik a háttérkérdőívben jelezték, hogy a 2014-es választásokon az SD-re, az S-re vagy az M-re szavaztak, vagy azt válaszolták, hogy a közelgő, 2018-as választásokon az SD-re, az S-re vagy az M-re szavaznának. Azokat a paneltagokat, akik az SD, S vagy M választásokon kívül más választásra is szavaznának, kiszűrtük ($N = 1 601$), és 356 résztvevő nem töltötte ki a kérdőívet. Az áprilisi második adatgyűjtéssel együtt egy kisebb kiegészítő adatgyűjtést is végeztek egy piackutató cég, a Norstats 239 panelistája körében, és ebbe az adatgyűjtésbe csak az SD támogatóit vonták be.

A résztvevők egy online kérdőívet töltöttek ki, amely attitűdjeikre, értékeikre és személyiségjegyeikre vonatkozó kérdéseket tartalmazott. A legtöbb résztvevő 15-25 perc alatt töltötte ki a kérdőívet (medián = 18,5 perc). A résztvevők 10 pontot kaptak jutalomként, a Novus jutalmazási rendszere szerint, ahol az egy vizsgálatban való részvétel legalább olyan pontokat biztosít, amelyek

felhasználhatók

következik: A 25 pontot 25 svéd korona adományozására lehet felhasználni a Vöröskeresztnek, 100 pont pedig egy moziutalványra vagy ajándékkártyára váltható, amely különböző lehetőségek közül választható.

Intézkedések

Ha másképp nem jelezték, a résztvevők egy hat válaszlehetőséget tartalmazó skálán jelezték, hogy mennyire értenek egyet a kérdőívben szereplő kérdésekkel: *egyáltalán nem értek egyet* (1), *részben nem értek egyet* (2), *sem nem értek egyet, sem nem értek egyet* (3), *részben egyetértenek* (4), *teljesen egyetértenek* (5), vagy *nem tudom* (6). A "nem tudom" választ adó résztvevőket kizárták az elemzésekből, és hiányzó értéként kezelték.

Társadalmi osztály és társadalmi-gazdasági státusz. A *társadalmi osztályt* úgy mértük, hogy a résztvevőket arra kértük, hogy 9 kategóriából (diák, munkás, irodai dolgozó, vállalkozó, szülői szabadságon lévő, hosszú távú betegszabadságon lévő/korai nyugdíjas, nyugdíjas, munkanélküli, egyéb) jelöljék meg foglalkozásukat. A társadalmi-gazdasági státuszt két mérőszámmal mértük: *Iskolai végzettség* - a három kategória egyikének kiválasztásával, amelyet tovább alakítottunk egy dummy változóvá, két kategóriával (0általános iskola vagy középiskola) és 1 (egyetemi végzettség), - és a gazdasági helyzet, a havi személyes *jövedelem* megjelölésével (lásd a 2. táblázatot). Ezenkívül a *szubjektív társadalmi-gazdasági státuszt* a következő kérdéssel mértük: "Képzeld el, hogy Svédország lakossága felosztható egy olyan skálán, ahol 10 a társadalomban a legmagasabb státuszú csoport, és 0 a társadalomban a legalacsonyabb státuszú csoport. Hol helyezné el magát egy ilyen skálán?" 0 ("legalacsonyabb státusz - azok, akiknek nagyon rossz a helyzetük, nincs munkájuk vagy rossz a munkájuk, és alacsony az iskolai végzettségük") és 10 ("legmagasabb státusz - azok, akiknek nagyon jó a helyzetük, akiknek nagyon jó a munkájuk, és magas az iskolai végzettségük") közötti

skálán.

Társadalmi-gazdasági attitűdök. A társadalmi-gazdasági attitűdöket négy állítással mértük. Ezek közül három tétel jó megbízhatósági mérőszámot adott, és ezeket egy *indexben* egyesítették ($\alpha = .75$): "Az adókat csökkenteni kellene", "Az állami szektor túl nagy" és "Jó, ha vannak profitorientált alternatívák az egészségügyben".

ápolási ágazat". A negyedik pont - "A jövedelmi különbségeket csökkenteni kell" (fordított kódolással) - a *strukturális egyenlőtlenségek csökkentésével szembeni ellenérzéseket* tükrözte. Ezt a tételt külön elemeztük, mivel gyengébb korrelációt mutat a másik három tétellel. A *jóléti sovinizmust* a "A közszféra túl nagy" állítással való egyet nem értés (1 vagy 2 pont) és a "A bevándorlás túl sok közpénzbe kerül" állítással való egyetértés (4 vagy 5 pont) kombinációjával mérték. Ezt a mutatót 1 (jóléti sovinizmus) vagy 0 (minden más kombináció) értékkel értékelték.

Szociokulturális attitűdök. A bevándorlással és a bevándorlókkal kapcsolatos attitűdöket három mérőszámmal mértük: A *bevándorlással kapcsolatos negatív attitűdök* egy három tételből álló index segítségével ("A bevándorlás túl sok közpénzbe kerül", "A bevándorlás a svédországi bűnözés növekedéséhez vezet", "Problémát jelent, hogy a bevándorlás gyengíti a svéd kultúrát": $\alpha = .90$); és a *bevándorlókkal szembeni negatív attitűdök* egy négyelemű index segítségével ("Nem akarom, hogy bevándorló házasodjon be a családomba", "Jobban szeretem, ha a svéd anyanyelvűek a szomszédaim", "Nem akarom, hogy bevándorló legyen a főnököm", és "Probléma, hogy a bevándorlók elveszik a svéd anyanyelvűek munkáját": $\alpha = .88$).

Ami az egyéb társadalmi-kulturális kérdésekkel kapcsolatos attitűdöket illeti, három, a kortárs politikában gyakran megvitatott kérdésre összpontosítottak: a *feminizmus* ellenzése ("A feminizmus túl messzire ment"), a *vegetarianizmus* ellenzése ("Ésszerű, hogy az iskolákban legyenek olyan napok, amikor csak vegetáriánus ételeket szolgálnak fel", fordított értékelésekkel), és a *politikai korrektséggel* kapcsolatos nézetek ("Túl sok figyelmet kapnak azok, akiket sértőnek találnak mások szavai"). Ezek a kérdések különböző attitűdöket rögzítenek, ezért külön elemeztük őket.

Szociális konzervativizmus és nosztalgia. A szociálkonzervatív ideológiát egy három tételből álló indexszel mértük, amely a *jobboldali tekintélyelvűség* három aspektusát (tekintélyelvű alávetettség,

tekintélyelvű ag- gresszió és konvencionalizmus) ragadta meg: Altemeyer, 1981): "A radikális és erkölcstelen áramlatok megállítása a társadalomban...

a mai társadalomnak erős vezetőre van szüksége", "Társadalmunk akkor járna a legjobban, ha toleranciát és megértést tanúsítanánk a nem hagyományos értékek és nézetek iránt", és "A legjobb módja az életnek a régimódi értékek szerint élni". Ezek a tételek gyengén vagy közepesen korreláltak egymással ($r_s = .21 - .33$), és gyenge megbízhatóságot ($\alpha = .54$) mutattak, ami a különálló összetevőket tartalmazó rövid mérések esetében gyakori. Azok az egyének, akik alacsony pontszámot érnek el a jobboldali tekintélyelvűségben, egyetérthetnek a fent bemutatott állítások némelyikével, de - ami fontos - azok, akik magas pontszámot érnek el benne, következetes válaszmintát fejeznek ki azzal, hogy az összes vagy a legtöbb állítással egyetértenek. Így az alacsony alfa pontszám ellenére is kialakítottunk egy indexet.

A múltra vonatkozó nosztalgikus nézetek mérésére a résztvevők az 1900-as évektől a 2010-es évekig terjedő listából választottak ki egy évtizedet arra a kérdésre, hogy "Ön szerint melyik volt a legjobb évtized Svédország történetében?". Az eredmények tisztább áttekintése érdekében a válaszokat öt kategóriába sorolták (≤ 1940 -es évek, 1950-es/1960-as évek, 1970-es/1980-as évek, 1990-es/2000-es évek és 2010-es évek). A visszatekintő választást nosztalgiaként értelmeztük.

Bizalmatlanság a társadalmi intézményekkel szemben és politikai cinizmus. A társadalmi intézményekkel szembeni bizalmatlanságot egy indexszel ($\alpha = .82$) mértük, amely a nemzeti parlamentbe vetett bizalmat ("Milyen mértékben bízunk abban, hogy a *Riksdagen* irányítja a munkáját?", fordított értékeléssel), a bíróságokba vetett bizalmat ("Milyen mértékben bízunk abban, hogy a bíróságok irányítják a munkájukat?", fordított értékeléssel), valamint a médiába vetett bizalmat egy öt médiacsatornát tartalmazó indexszel mértük ("Milyen mértékben bízunk a következő médiumok híradásaiban?"): A svéd nemzeti közszolgálati televízió; (a magán-csatorna) TV4; (a bulvárlap) *Aftonbladet*; (a reggeli lap) *Dagens Nyheter*; a helyi újság a lakóhelyén", fordított értékelés, $\alpha = .88$). A *politikai cinizmust* a következő állítással mérték: "A politikusok önös érdekei miatt sok fontos

információt visszatartanak a nyilvánosságtól".

Negatív nézetek a személyes helyzetről és a társadalommal való kapcsolatáról. Negatív nézetek a személyes

helyzetet a tapasztalt *romló helyzet* ("A helyzetem az elmúlt öt évben rosszabb lett") és a *jövővel kapcsolatos pesszimizmus* ("Úgy gondolom, hogy a jövőben jól fogok boldogulni", fordítottan kódolva) mérésével fogták fel. A társadalommal való kapcsolatáról alkotott negatív véleményt két, a *társadalmi kirekesztettséget* megragadó állítással mértük ($\alpha = .66$): "Általában úgy érzem, hogy a társadalom része vagyok" (fordítottan kódolva) és "Általában úgy érzem, hogy a társadalom lát engem" (fordítottan kódolva).

Eredmények

Társadalmi osztály és társadalmi-gazdasági státusz. Annak érdekében, hogy tisztább képet kapjunk a jelenleg munkaképes korú választók *társadalmi osztályáról*, összehasonlítottuk a választói csoportokat, miután a nyugdíjasokat kizártuk az elemzésekből. A chi-négyzetelemzés statisztikailag szignifikáns csoportkülönbségeket mutatott ki a foglalkozási kategóriákban, $\chi^2 (21) = 175,45, p < .001$. A korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók gyakrabban tartoznak a munkásosztályból (50%), mint a jelenlegi szociáldemokrata szavazók (38%), valamint a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók (30%) és a jelenlegi konzervatív párti szavazók (27%) (lásd az 1. táblázatot). A munkanélküli vagy tartósan betegszabadságon lévő személyek is gyakrabban fordultak elő ebben a csoportban (12%), mint a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók (9,9%), valamint a jelenlegi szociáldemokrata (6,9%) és konzervatív párti (3,6%) szavazók.

[Táblázat beillesztése ide]

Az iskolai végzettséget illetően a chi-négyzetelemzés (a diákok kizárásával) megerősítette a statisztikailag szignifikáns csoportkülönbségeket, $\chi^2 (3) = 172,35, <.001$. Az egyetemi végzettség körülbelül kétszer 1.7 kevésbé volt jellemző a korábban a szociáldemokratákra szavazók (25,1%)

körében, mint a korábban a Konzervatív Pártra szavazók (41,8%) és a jelenlegi szociáldemokraták (44,3%) körében, és kétszer kevésbé jellemző a jelenlegi Konzervatív Pártra szavazók (51,0%) körében.

A jövedelem tekintetében a chi-négyzetelemzés (a nyugdíjasok és a diákok kizárásával) statisztikailag szignifikáns csoportkülönbségeket mutatott ki, $\chi^2(21) = 101,29, p < .001$. Az alacsony jövedelem gyakoribb, a nagyon magas jövedelem pedig ritkább volt a korábbi és a jelenlegi szociáldemokrata szavazók körében, mint a korábbi és a jelenlegi Konzervatív Párt szavazói között (lásd a 2. táblázatot): a jelenlegi szociáldemokrata szavazók 27,7%-a, a korábbiak 26,5%-a tartozott a két legalacsonyabb jövedelmi csoportba ($< 20\,000$ SEK/hó), ami szembeállítható a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD szavazók 15,6%-ával és a jelenlegi Konzervatív Párt szavazók 14,7%-ával. A jövedelemeloszlás másik végén fordított mintázat figyelhető meg: A jelenlegi szociáldemokrata szavazók 4,0%-a és a korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók 2,8%-a tartozott a három legmagasabb jövedelmi csoportba ($\geq 50\,000$ SEK/hó), szemben a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók 10,0%-ával és a jelenlegi Konzervatív Párt-szavazók 14,1%-ával.

[Táblázat beillesztése ide2]

Végül az ANOVA-elemzés statisztikailag szignifikáns csoportkülönbségeket mutatott a *szubjektív társadalmi-gazdasági státusz* tekintetében, $F(3, 2571) = 55,6, p < .001, \eta^2 = .06$. A korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók tulajdonították maguknak a legalacsonyabb státuszt ($M = 5,82, Sd = 1,7$), őket követték a jelenlegi szociáldemokrata szavazók ($M = 6,19, Sd = 1,7$), a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók ($M = 6,68, Sd = 1,6$) és a jelenlegi Konzervatív Párt szavazói ($M = 6,92, Sd = 1,4$). A Bonferroni post hoc elemzés megerősítette, hogy mindezek a csoportkülönbségek statisztikailag szignifikánsak voltak ($ps < .05$).

Összefoglalva, ezek az eredmények alátámasztják az *Ia.* hipotézist: a korábban a szociáldemokrata pártra szavazó SD-szavazók alacsonyabb társadalmi-gazdasági státusszal rendelkeznek, mint a korábban a konzervatív pártra szavazó SD-szavazók. Emellett a jövedelem és a

szubjektív társadalmi-gazdasági státusz tekintetében az SD-szavazók jobban hasonlítottak a korábbi pártjukat választókra, mint a többi SD-szavazó.

Társadalmi-gazdasági attitűdök. A többváltozós ANOVA-elemzés statisztikailag szignifikáns csoportkülönbségeket mutatott ki a *társadalmi-gazdasági jobboldali attitűdök indexében*, $F(3, 2532) = 512,0$, $p < .001$, $\eta^2 = .38$; és a *gazdasági egyenlőtlenségek csökkentésének ellenzése*, $F(3, 2532) = 186,7$, $p < .001$, $\eta^2 = .18$. Amint a 3. táblázatban látható, és a Bonferroni post hoc elemzés megerősítette, a korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók baloldali beállítottságúak, mint a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók, de jobboldali beállítottságúak, mint a jelenlegi szociáldemokrata szavazók ($p < .001$). A korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók azonban nem különböznek a jelenlegi Konzervatív Párt szavazóitól ($p = 1,00$). Az eredmények tehát alátámasztják az *Ib.* és *Ic.* hipotézist.

A *jóléti sovinizmusban* is statisztikailag szignifikáns csoportkülönbséget találtunk a chi-négyzetelemzés során, $\chi^2(3) = 54,71$, $p < .001$. Az *Id* hipotézist alátámasztva, a jóléti sovinizmus nagyjából kétszer olyan gyakori volt a korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók (22,0%) körében, mint a jelenlegi szociáldemokrata szavazók (12,9%), valamint a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók (10,3%) és a jelenlegi (9,5%) Konzervatív Párt szavazói között.

[Táblázat beillesztése ide3]

A bevándorlással és a bevándorlókkal kapcsolatos attitűdök. A többváltozós ANOVA-elemzés statisztikailag szignifikáns csoportkülönbségeket mutatott ki a *bevándorlás-szkepticizmus* ($F(3, 2546) = 608,3$, $p < .001$, $\eta^2 = .42$), a *bevándorlással szembeni negatív attitűdök* ($F(3, 2546) = 749,0$, $p < .001$, $\eta^2 = .47$) és a *bevándorlókkal szembeni negatív attitűdök* ($F(3, 2546) = 270,5$, $p < .001$, $\eta^2 = .24$) tekintetében. A Bonferroni post hoc elemzés alátámasztotta a *2a.* hipotézist: Az SD-szavazók érték el a legmagasabb pontszámot minden mutatóban - függetlenül attól, hogy korábban melyik

pártra szavaztak ($p = 1,00$) -, őket követték a jelenlegi konzervatív párti szavazók és a jelenlegi szociáldemokrata szavazók ($p_s < .001$).

Egyéb szociokulturális attitűdök. A többváltozós ANOVA statisztikailag szignifikáns csoportkülönbségeket mutatott a *feminizmushoz*, $F(3, 2426) = 303,1, p < .001, \eta^2 = .27$, a *vegetáriánus ételekhez*, $F(3, 2426) = 59,3, p < .001, \eta^2 = .07$, és a *politikai korrektséghez*, $F(3, 2426) = 139,7, p < .001, \eta^2 = .15$, való negatív hozzáállásban. Amint azt a 3. táblázat mutatja, és a Bonferroni-féle post hoc elemzés megerősítette, az SD-szavazóknak volt a legnegatívabb attitűdjük ezekkel a kérdésekkel kapcsolatban - függetlenül attól, hogy korábban melyik pártra szavaztak ($p > .14$) -, őket követték a jelenlegi konzervatív párti szavazók és a jelenlegi szociáldemokrata szavazók ($p < .001$). Így a 2b. hipotézis alátámasztása érdekében az SD-szavazók a bevándorlás kérdésén kívül más szociokulturális kérdésekben is konzervatívabb nézeteket fejeznek ki, mint a jelenlegi szociáldemokrata és konzervatív párti szavazók, és a korábban a szociáldemokratákra és a konzervatív pártra szavazó SD-szavazók nem különböznek egymástól.

Szociális konzervativizmus és nosztalgia. Az ANOVA-elemzés statisztikailag szignifikáns csoportkülönbségeket mutatott ki a *jobboldali tekintélyelvűség* tekintetében, $F(3, 2555) = 259,2, p < .001, \eta^2 = .23$. A Bonferroni-féle post hoc elemzés azt mutatta, hogy az SD-szavazók érték el a legmagasabb pontszámot a jobboldali tekintélyelvűség terén - függetlenül attól, hogy korábban melyik pártra szavaztak ($p = 1,00$) -, majd a jelenlegi Konzervatív Párt szavazói és a jelenlegi szociáldemokrata szavazók következnek ($p < .001$) (lásd a 3. táblázatot).

A múltra vonatkozó *nosztalgikus* nézetek tekintetében a chi-négyzetelemzések statisztikailag szignifikáns csoportkülönbségeket mutattak ki, $\chi^2(12) = 166,8, p < .001$. Az SD-szavazók 5-8-szor ritkábban választották a jelenlegi évtizedet Svédország történelmének legjobb évtizedének, mint a jelenlegi szociáldemokrata és konzervatív párti szavazók (lásd az 1. ábrát). Emellett az SD-szavazók mintegy 83%-a - függetlenül attól, hogy korábban melyik pártra szavazott - az 1990-es éveket

megelőző évtizedet választotta, míg a szociáldemokrata (67,4%) és a konzervatív párti (63,6%)

szavazók körében egyértelműen alacsonyabb volt a korábbi évszázadok valamelyikét választók aránya.

Összefoglalva, ezek az eredmények tovább támogatják a *2b.* hipotézist. Az SD támogatói - függetlenül attól, hogy melyik párt

akikre korábban szavaztak - a jelenlegi szociáldemokrata és konzervatív párti szavazókhöz képest lényegesen nosztalgikusabbak és szociálisan konzervatívabbak.

Bizalmatlanság és politikai cinizmus. A többváltozós ANOVA-elemzések statisztikailag szignifikáns csoportkülönbségeket mutattak ki mind a *társadalmi intézmények iránti bizalmatlanság* ($F(3, 2502) = 461,7, p < .001, \eta^2 = .36$), mind a *politikai cinizmus* ($F(3, 2502) = 183,2, p < .001, \eta^2 = .18$) tekintetében. Amint azt a 3. táblázat mutatja, és a Bonferroni-féle post hoc elemzések megerősítették, az SD-szavazók fejezték ki a legnagyobb bizalmatlanságot és cinizmust - függetlenül attól, hogy korábban melyik pártra szavaztak ($p > .13$) -, majd a jelenlegi konzervatív párti szavazók és a szociáldemokrata szavazók következtek ($p < .001$). Ezek az eredmények tehát alátámasztják a 3a. hipotézist.

Negatív vélemények a személyes helyzetről és a társadalomhoz való viszonyról. A többváltozós ANOVA-elemzések statisztikailag szignifikáns csoportkülönbségeket mutattak ki a tapasztalt *romlott helyzet*, $F(3, 2452) = 32,4, p < .001, \eta^2 = .04$, a saját jövővel kapcsolatos *pesszimizmus*, $F(3, 2452) = 49,2, p < .001, \eta^2 = .06$, és a tapasztalt *társadalmi kirekesztettség*, $F(3, 2452) = 72,9, p < .001, \eta^2 = .08$ tekintetében. Amint azt a 3. táblázat szemlélteti, és a Bonferroni-féle post hoc elemzések megerősítették, az SD-szavazók a szociáldemokrata és a konzervatív párt szavazóihoz képest rosszabb személyes helyzetet tapasztaltak ($p < .01$). Azok az SD-szavazók, akik korábban a szociáldemokratákra szavaztak, rosszabb helyzetet éltek át, mint azok az SD-szavazók, akik korábban a Konzervatív Pártra szavaztak ($p < .01$), de a jelenlegi szociáldemokrata és konzervatív párti szavazók nem különböztek egymástól ($p = .26$). Ami a pesszimizmust illeti, a korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók voltak a legpesszimistábbak, őket követték a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók, a jelenlegi szociáldemokrata szavazók és a jelenlegi Konzervatív Párt szavazói -

és mindezen csoportok közötti különbségek statisztikailag szignifikánsak voltak ($p < .05$).

Végül, a társadalmi kirekeszttség megtapasztalása gyakoribb volt az SD szavazók körében, mint a jelenlegi szociáldemokrata és konzervatív párti szavazók körében ($p < .001$). Azok az SD-szavazók, akik korábban a Szocialista

Demokraták vagy a Konzervatív Párt szavazói nem különböztek egymástól ($p = .60$), és a jelenlegi szociáldemokrata és konzervatív párti szavazók sem ($p = .18$).

Összességében tehát az eredmények alátámasztják a 3b. és (részben) a 3c. hipotézist. Az SD-szavazók negatívabban ítélték meg helyzetüket, mint a vizsgálatba bevont többi választói csoport. Azok az SD-szavazók, akik korábban a szociáldemokratákra szavaztak, számoltak be a legtöbb negatív véleményről személyes helyzetükkel kapcsolatban, de nem különböztek azoktól az SD-szavazóktól, akik korábban a Konzervatív Pártra szavaztak, ami a társadalmi kirekesztés megtapasztalását illeti.

A társadalmi osztályokkal való kölcsönhatások. Újra elvégeztük az összes fenti elemzést, és a társadalmi osztályt független változóként is bevontuk a lehetséges fő- és kölcsönhatások teszteléséhez. Ezekben az elemzésekben csak azokat a résztvevőket vontuk be, akik jelenleg részt vesznek a munka világában, és a foglalkozást dummy kóddal kódoltuk (0irodai dolgozók és vállalkozók) vagy (1munkásosztály). A társadalmi osztály néhány gyenge főhatását találtuk: a munkásosztálybeli szavazók baloldaliabb társadalmi-gazdasági attitűdöket fejeztek ki ($\eta^2 = .005$), jobban támogatták a gazdasági egyenlőtlenségek csökkentését ($\eta^2 = .02$), negatívabban viszonyultak a bevándorlókhoz ($\eta^2 = .006$), jobban elleneztek a feminizmust ($\eta^2 = .004$), magasabb értéket értek el a jobboldali tekintélyelvűségben ($\eta^2 = .008$), pesszimistábbak voltak a jövőjükkel szemben ($\eta^2 = .004$), és nagyobb társadalmi kirekesztettséget tapasztaltak ($\eta^2 = .01$).

Csak néhány kölcsönhatás volt statisztikailag szignifikáns. A kölcsönhatási kifejezés a variancia kis részét (1%) magyarázta a társadalmi-gazdasági jobboldali attitűdöket mérő indexben: a munkásosztálybeli szavazók csak a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók és a jelenlegi Konzervatív Párt szavazói között különböztek a többi szavazótól (különbség = 0,30), de nem a korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók és a jelenlegi szociáldemokrata szavazók között (különbség = 0,30).

= 0.04/0.1). Egy interakciós kifejezés a gazdasági egyenlőtlenségek csökkentésével szembeni ellenállás varianciájának 1%-át is megmagyarázta: a munkásosztálybeli szavazók az SD-szavazók körében jobban elleneztek az egyenlőtlenségek csökkentését.

akik korábban a szociáldemokratákra vagy a Konzervatív Pártra szavaztak, valamint a jelenlegi Konzervatív Párt szavazói körében (különbség = .32/0,35/0,70), de a jelenlegi szociáldemokrata szavazók körében nem (különbség = .32/0,35/0,70).

= .001).

A jóléti sovinizmus tekintetében a kölcsönhatási terminus statisztikai szignifikanciáját nem lehetett kiszámítani, mivel a mérőszám nem parametrikus. Megfigyeltük azonban, hogy a társadalmi osztály kisebb hatással volt az SD-szavazók körében (korábbi szociáldemokrata szavazók: 1%-os különbség; korábbi konzervatív párti szavazók: 6%-os különbség), mint a jelenlegi szociáldemokrata és konzervatív párti szavazók körében (9%-os, illetve 12%-os különbség) (lásd a 4. táblázatot). A jóléti sovinizmus a szociáldemokraták kivételével minden szavazói csoportban gyakoribb volt a munkásosztálybeli szavazók körében, mint más osztályok esetében.

Összefoglalva, a társadalmi osztály csak kis mértékben vagy egyáltalán nem magyarázza az itt mért változók varianciáját, és csak néhány interakciós feltétel bizonyult statisztikailag szignifikánsnak.

Következtetések

Jelen tanulmány célja annak vizsgálata volt, hogy a korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók mennyiben különböznek azoktól, akik korábban a Konzervatív Pártra szavaztak.

Eredményeink először is azt mutatták, hogy a korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók gyakrabban származnak a munkásosztályból, alacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszúak, és rosszabb személyes helyzetet és pesszimistább jövőképet tapasztalnak, mint a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók. Ezek az eredmények új perspektívákat adnak a folyamatban lévő vitához arról, hogy a gazdasági tényezők milyen mértékben magyarázzák a radikális jobboldali pártok közelmúltbeli növekedését (lásd pl. Mols & Jetten 2016; Dal Bó et al. 2018): A gazdasági instabilitás és a nélkülözés részben magyarázhatja a balközép pártoktól a radikális jobboldal felé irányuló

választói mobilitást, de úgy tűnik, hogy nem nyújtanak különösen erőteljes magyarázatot a jobbközép pártoktól a radikális jobboldal felé irányuló választói mobilitásra. A jövőbeli tanulmányoknak meg kellene vizsgálniuk, hogy más folyamatok, például a saját relatív kiváltságok védelme (vö. Jetten et al. 2015), nem tudnák-e jobban

magyarázza a választói mobilitást a jobbközép és a radikális jobboldal között.

A második terület, ahol különbségeket találtak, a társadalmi-gazdasági attitűdökben mutatkozott különbség a korábban a szociáldemokratákra és a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók között. A várakozásoknak megfelelően a korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók inkább baloldali beállítottságúak voltak, mint a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók, de ezek a szavazók még jobban különböztek a jelenlegi szociáldemokrata szavazóktól (jobboldali beállítottságukban). Ezen túlmenően a korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazókról kiderült, hogy gyakrabban vallanak jóléti sovíniszta nézeteket, mint más szavazócsoportok. A jelenlegi és a korábbi konzervatív párti szavazók esetében azonban nem találtak különbséget semmilyen társadalmi-gazdasági mutatóban. Ezeket az eredményeket annak fényében lehet értelmezni, hogy bár a radikális jobboldali pártok gyakran igyekeznek tompítani és elmosni a társadalmi-gazdasági kérdésekkel kapcsolatos nézeteiket (Rovny 2013), ennek ellenére hajlamosak támogatni a jobboldali gazdaságpolitikát és más jobboldali pártokat a parlamentben (Bale 2003), és sovíniszta nézeteket vallanak a jóléti rendszerről (azaz támogatják a jóléti rendszert, de úgy gondolják, hogy egyes embercsoportokat, például a bevándorlókat ki kellene zárni a jóléti juttatásokból: lásd pl. Norocel 2016). Így az új pártidentitás valószínűleg több identitáskonfliktust okozott a korábbi szociáldemokrata szavazók körében, mint a korábbi konzervatív párti szavazók körében, és ennek következtében sokan közülük talán megváltoztatták nézeteiket, hogy jobban illeszkedjenek az új (radikális jobboldali) pártidentitásukhoz (vö. Festinger 1953).

Fontos azonban, hogy nem találtunk különbséget a korábban a szociáldemokratákra szavazó SD-szavazók és a korábban a Konzervatív Pártra szavazó SD-szavazók között a radikális jobboldal alapvető jellemzői (bevándorlásellenesség, konzervativizmus és tekintélyelvűség, valamint az establishment-ellenes populizmus) tekintetében: Rydgren 2007; Mudde 2007). Mindenekelőtt, függetlenül korábbi pártválasztásuktól, szinte minden SD-szavazó a bevándorlást társadalmi

fenyegetésként érzékelt, és kifejezte a bevándorlás csökkentésének vágyát. Emellett a többi szociáldemokrata és konzervatív párti szavazóhoz képest az SD-szavazók lényegesen idegengyűlölőbbben viszonyultak a bevándorlókhoz, bár ezek az attitűdök kevésbé voltak

a bevándorlással mint társadalmi jelenséggel kapcsolatos negatív attitűdökkel összehasonlítva (lásd még Rydgren 2008). Végül, a Szociáldemokrata és a Konzervatív Párt szavazóihoz képest az SD szavazói társadalmilag konzervatívabbak és tekintélyelvűbbek voltak, nosztalgikusabban tekintettek Svédország múltjára, bizalmatlanabbak és cinikusabbak voltak a társadalmi intézményekkel és politikusokkal szemben, és nagyobb kirekesztettséget éltek meg a társadalommal kapcsolatban.

Ezen eredmények alapján, és nem meglepő módon, arra a következtetésre juthatunk, hogy a SD támogatása mindenekelőtt a bevándorlással kapcsolatos negatív hozzáállással magyarázható. Emellett a szociáldemokratákból, illetve a Konzervatív Pártból érkező SD-szavazók csak néhány szempontból különböztek egymástól, és a társadalmi osztály csak kevés - és nagyon gyenge - hatással volt az eredményváltozókra a szavazói csoport hatásán felül.

Függetlenül attól, hogy az új pártjukkal való azonosulás oka vagy következménye, az SD-szavazók több olyan központi szempontban különböznek korábbi pártjuk szavazóitól, amelyek jelenleg számos nyugati országban meghatározzák a választói magatartást, és ez különösen igaz azokra az SD-szavazókra, akik korábban a szociáldemokrata pártra szavaztak. Lehetséges tehát, hogy sok SD-szavazó nem túl valószínű, hogy visszatér a korábban általuk választott pártokhoz, legalábbis addig, amíg a bevándorlással kapcsolatos kérdések továbbra is nagy hangsúlyt kapnak a társadalomban.

Hivatkozások

- Aichholzer, J. & Zandonella, M. "2016. Psychological bases of support for radical right parties", *Personality and Individual Differences*, 96, 185-190.
- Altemeyer, B. (1981). *Jobboldali tekintélyelvűség*. Manitoba, Kanada: University Press.
- Andersen, J. G. & Bjørklund, T. 1990. "Strukturális változások és új hasadékok: A haladáspártok Dániában és Norvégiában", *Acta Sociologica*, 33, 195-217.
- Andersson, U., Ericson, A., Holt, K., Johansson, B., Karlsson, M., von Krogh, T., Lind, E., Strömbäck, J., Weibull, L., Lars Truedson, (szerk.). 2017. *Misstron mot medier*, Stockholm: Institute for Media Studies.
- Arzheimer, K. 2018. "Explaining electoral support for the radical right", in J. Rydgren (szerk.), *The Oxford Handbook of the Radical Right*, Oxford: Oxford University Press.
- Bakker, B. N., Schumacher, G. & Rooduijn, M. "2018. *The populist appeal*: Publikálásra benyújtott kézirat.
- Bale, T. 2003. "Hamupipőke és csúnya testvérei: A mainstream és a szélsőjobboldal az európai bipoláris pártrendszerben", *West European Politics*, 26, 67-90.
- Bergström, A. & Oscarsson, H. "2015. *Svenska Trender 1986-2014*", Göteborgi Egyetem: SOM Institute.
- Bornschier, S. "2018. Globalization, cleavages, and the radical right", in J. Rydgren, szerk., *The Oxford Handbook of the Radical Right*. Oxford: Oxford University Press.
- Bornschier, S. & Kriesi, H. "2011. The populist right, the working class, and the changing face of class politics", in J. Rydgren, szerk., *Class Politics and the Radical Right*. Abingdon: Routledge.
- Dal Bó, E., Finan, F., Folke, O., Persson, T. & Rickne, J. 2018. "*Gazdasági vesztesek és politikai nyertesek: Sweden's radical right*", Kézirat előkészítés alatt.

- Dhont, K., Hodson, G. & Leite, A. C. "A faji és az általános etnikai előítélet 2016.közös ideológiai gyökerei: A társadalmi dominancia ember-állat kapcsolatok modellje (SD-HARM)". *European Journal of Personality*, 30, 507-522.
- Elgenius, G. & Rydgren, J. 2017. "The Sweden Democrats and the ethno-nationalist rhetoric of decay and betrayal", *Sociologisk Forskning*, 4, 353 - 358.
- Elgenius, G. & Rydgren, J. "2018.Frames of nostalgia and belonging: the resurgence of ethno-nationalism in Sweden", *European Societies*, DOI:10.1080/14616696.2018.1494297
- Festinger, L. 1953. "An Analysis of Compliant Behavior", in: M. Sherif., & Wilson, M. O., szerkesztők, *Group Relations at the Crossroads*. Oxford, Anglia: Harper.
- Gidron, N. & Hall, P. A. 2017. "A társadalmi státusz politikája: a populista jobboldal gazdasági és kulturális gyökerei", *The British Journal of Sociology*, 68, 58-84.
- Goldschmidt, T. & Rydgren, J. 2015. "Jólét csak bennszülötteknek vagy egyáltalán nem jólét? Immigrant unemployment, workplace encounters, and majority attitudes towards social spending in Sweden", *Department of Sociology Working Papers Series*, No. 22.
- Hellström, A. & Nilsson, T. 2010. "' Mi vagyunk a jófiúk': A Sverigedemokraterna nacionalista párt ideológiai pozicionálása a kortárs svéd politikában", *Ethnicities*, 10, 55-76.
- Holmberg, S. "2007.Sverigedemokrater - vilka är dom och vad vill dom?" In Holmberg, S., & Weibull, L., szerk., *Det nya Sverige*. Göteborgi Egyetem: SOM Institute.
- Inglehart, R. F. & Norris, P. 2017. "Trump és az idegengyűlölő populista pártok: The silent revolution in reverse", *Perspectives on Politics*, 15, 443-454.
- Immerzeel, T. & Pickup, M. 2015. "A "népet" mozgósító populista radikális jobboldali pártok? A populista radikális jobboldal sikerének szerepe a választási részvételben". *Electoral Studies*, 40, 347-360.
- Ivarsflaten, E. "2008,What unites right-wing populists in Western Europe?", *Comparative Political*

Tanulmányok, 41, 3-23.

- Jetten, J., Mols, F. & Postmes, T. 2015. "A relatív depriváció és a relatív jólét fokozza a bevándorlóellenes érzelmeket: The V-curve re-examined", *PLoS ONE*, 10, e0139156, doi:10.1371/journal.pone.0139156.
- Jungar, A.-C. & Jupskås, A. R. 2014. "Populista radikális jobboldali pártok az északi régióban: *Skandináv politikai tanulmányok*, 37, 215-238.
- Kitschelt, H. "2018. Party Systems and Radical Right-Wing Parties", in J. Rydgren, szerk., *The Oxford Handbook of the Radical Right*. Oxford: Oxford University Press.
- Kriesi, H., Grande, E., Lachat, R., Dolezal, M., Bornschie, S. & Frey, T. 2008. *European politics in the age of globalization*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Kriesi, H., Grande, E., Lachat, R., Martin, D., Bornschie, S. & Frey, T. (2006). "A globalizáció és a nemzeti politikai tér átalakulása: Hat európai ország összehasonlítása", *European Journal of Political Research*, 45, 921-956.
- Mols, F. & Jetten, J. 2016. "A populista jobboldali pártok vonzerejének magyarázata a gazdasági jólét idején", *Political Psychology*, 37, 275-292.
- Mudde, C. "2004. A populista korszellem". *Kormány és ellenzék*, 541-56339,.
- Mudde, C. 2007. *Populista radikális jobboldali pártok Európában*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mudde, C. "2010. A populista radikális jobboldal: A patológus normalitás", *Nyugat-európai politika*. 33, 1167-186.
- Nordensvard, J. & Ketola, M. 2015. "A finn és a svéd jóléti állam nacionalista átformálása - A nacionalizmus és a szociálpolitika kapcsolata a szélsőjobboldali populista pártokban", *Social Policy & Administration*, 49, 356-375.
- Norocel, O. V. "A néphimnusz 2016. populista radikális jobboldali védelmezői: Jóléti sovinizmus Svédországban", *Critical Social Policy*, 371-39036,.

- Oesch, D. "A jobboldali populista pártok munkavállalói támogatásának 2008.magyarázata Nyugat-Európában: Evi- dence from Austria, Belgium, France, Norway, and Switzerland", *International Political Science Review*, 29, 349-373.
- Ohlsson, J., Oscarsson, H. & Solevid, M. 2016. "Ekvilibrium" In Ohlsson, J., Oscarsson, H., & Solevid, M., eds., *Ekvilibrium*. Göteborgi Egyetem: SOM Institute.
- Oskarson, M. 2018. 'Äh, vem bryr sig om politik? Integrerade, skeptiska, lojala och alienerade i den svenska politiken", in U. Andersson, Carlander, A., Lindgren, E., & Oskarson, M., szerkesztők, *Sprickor i fasaden*. Göteborgi Egyetem: SOM-institute.
- Oskarson, M. & Demker, M. "2015.Hely az átrendeződéshez: The working-class sympathy for Sweden Democrats", *Government and Opposition*, 50, 629-651.
- Rooduijn, M. 2017. "Mi köti össze a populista pártok szavazóbázisát? 15 populista párt választóinak összehasonlítása", *European Political Science Review*, 1-18.
- Rooduijn, M., van der Brug, W., de Lange, S. L. & Parlevliet, J. "2017.Meggyőző populizmus? Estimat- ing the effect of populist messages on political cynicism", *Politics and Governance*, 136-1455,.
- Rovny, J. "2013.Hol állnak a radikális jobboldali pártok? Position blurring in multidimensional competi- tion", *European Political Science Review*, 5, 1-26.
- Rydgren, J. "2002.Radikális jobboldali populizmus Svédországban: *Skandináv politikai tanulmányok*, 25, 27-56.
- Rydgren, J. 2007. "The sociology of the radical right", *Annual Review of Sociology*, 33, 241-262.
- Rydgren, J. "2008.Bevándorlás-szkeptikusok, idegengyűlölők vagy rasszisták? Radikális jobboldali szavazatok hat nyugati országban European countries", *European Journal of Political Research*, 737-76547,.
- Rydgren, J. 2012. "Bevezetés: J. Rydgren, szerk., *Class Politics and the Radical Right*. Abingdon:

Routledge.

- Rydgren, J. 2017. "Radikális jobboldali pártok Európában: What's populizmus got to do with it?", *Journal of Language and Politics*, 16, 485-496.
- Rydgren, J. szerk. 2018. *The Oxford Handbook of the Radical Right*. New York: Oxford University Press.
- Rydgren, J. & van der Meiden, S. "2018.A radikális jobboldal és a svéd kivételesség vége. *European Political Science*, 1-17.
- Strömbäck, J. 2018. "(S)trategiska (M)isstag bäddade för (SD)", in L. Nord, Grusell, M., Bolin, N., Falasca, K., eds., *Snabbtänkt - reflektioner från valet av 2018*ledande forskare. Sundsvall: Mid-Sweden University, DEMICOM.
- Söderlund, P. & Kestilä-Kekkonen, E. 2009. "A pártidentifikáció sötét oldala? A politikai bizalom empirikus vizsgálata a radikális jobboldali szavazók körében", *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 19, 159-181.
- Tillman, E. R. "A 2016.tekintélyelvűség és a populista radikális jobboldali pártok támogatása". Előadás az Amerikai Politikatudományi Társaság 2016-os ülésén, Philadelphia, PA.
- Sannerstedt, A. 2014. "Sverigedemokraternas sympatisörer", in Bergström, A., & Oscarsson, H., szerk. Göteborgi Egyetem: SOM Institute.
- Oscarsson, H. 2016. *Flytande väljare*. Örebro: Statistiska centralbyrån.
- van Assche, J., van Hiel, A. & Dhont, K. 2018. 'Az egyéni különbségek szemléletének kiszélesítése a pártok támogatására és a szavazási magatartásra vonatkozóan: Cinizmus és előítélet mint releváns attitűdök, amelyek a mai politikai irányzatokra utalnak", *European Journal of Social Psychology*, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/ejsp.2377>.
- Widfeldt, A. 2015. *Szélsőjobboldali pártok Skandináviában*. London: London: Routledge.

1. táblázat. A résztvevők százalékos aránya a foglalkozási kategóriák szerint (a nyugdíjasok kivételével) a jelenlegi szociáldemokrata (S) és konzervatív párti (*Moderaterna*; M) szavazók, valamint a konzervatív párti (M) szavazók körében.

Azok a Svéd Demokraták (SD) szavazói, akik korábban S-re vagy M-re szavaztak.

	SD				Összesen
	S	Korábban S	Korábban M	M	
Munkavállaló	38.3	50.2	30.3	27.0	34.9
Irodai dolgozó	37.7	28.0	35.2	46.0	37.3
Vállalkozó	3.0	5.8	19.2	12.1	11.3
Szülői szabadság	1.2	1.1	0.8	0.8	0.9
Diák	9.8	1.5	1.4	8.7	5.2
Munkanélküliek	3.3	2.2	3.4	1.8	2.7
Hosszú távú beteg szabadság/ korengedményes nyugdíjas	3.6	9.8	6.5	1.8	5.2
Egyéb	3.3	1.5	3.2	1.8	2.5
<i>N</i>	337	275	505	389	1506

Táblázat A résztvevők százalékos 2. aránya jövedelem (SEK/hó) és választói csoportonként (kizárva...).

Nyugdíjasok és diákok).

	S	SD korábban S	SD korábban M	M
< 10,000	11.5	4.1	3.1	5.6
10,000 - 19,999	16.2	22.4	12.5	9.1
20,000 - 29,999	35.6	40.4	30.8	33.4
30,000 - 39,999	22.7	24.1	31.3	23.1
40,000 - 49,999	10.1	6.1	12.3	14.7
50,000 - 59,999	2.9	2.0	5.6	5.9
60,000 - 69,999	0.7	0	1.1	3.8
≥70,000	0.4	0.8	3.3	4.4
<i>N</i>	278	245	448	320

Táblázat Átlagértékek3. (szórás) választói csoportonként és csoportkülönbségek a svédországi demokrata szavazók között
 Akik korábban a Szociáldemokrata Pártra (S) vagy a Konzervatív Pártra (*Moderaterna*, M) szavaztak.

	S	M	SD		F-próba (Bonferroni), az SD szavazók között
			Korábban S	Korábban M	
<i>Társadalmi-gazdasági kérdések</i>					
Gazdasági jobboldali attitűdök	2.14 (0.8)	3.82 (0.9)	3.15 (1.0)	3.85 (0.9)	***
A csökkentéssel szembeni ellenállás	1.61 (0.8)	2.87 (1.2)	2.15 (1.0)	2.82 (1.2)	***
egyenlőtlenség					
<i>A radikális jobboldal szociokulturális kérdései</i>					
Bevándorlási szkepticizmus	2.92 (1.4)	4.12 (1.2)	4.86 (0.4)	4.88 (0.4)	n.s.
Negatív hozzáállás a bevándorláshoz	2.64 (1.2)	3.77 (1.0)	4.63 (0.5)	4.66 (0.5)	n.s.
Negativitás a bevándorlókkal szemben	1.92 (1.0)	2.42 (1.1)	3.32 (1.0)	3.28 (1.0)	n.s.
A feminizmussal szembeni ellenállás	2.31 (1.3)	3.44 (1.3)	4.05 (1.1)	4.19 (1.0)	n.s.
Negatív vélemény a politikai korrektség	3.18 (1.2)	3.84 (1.1)	4.15 (1.0)	4.29 (0.9)	n.s.
A vegetáriánus ételekkel szembeni ellenállás	2.59 (1.4)	3.08 (1.5)	3.43 (1.4)	3.57 (1.4)	n.s.
Jobboldali tekintélyelvűség	2.53 (0.8)	2.97 (0.9)	3.61 (0.7)	3.59 (0.7)	n.s.
<i>A rendszerellenes pártok kérdései</i>					
Bizalmatlanság a társadalmi intézményekkel szemben	2.42 (0.7)	2.94 (0.8)	3.72 (0.8)	3.83 (0.8)	n.s.
Politikai cinizmus	2.97 (1.1)	3.56 (1.1)	4.09 (0.9)	4.15 (0.9)	n.s.
Társadalmi kirekesztés	2.36 (0.7)	2.46 (0.8)	2.90 (0.9)	2.85 (0.8)	n.s.
Romlott helyzet	2.24 (1.2)	2.10 (1.1)	2.76 (1.3)	2.48 (1.3)	***
Pesszimizmus a jövővel kapcsolatban	2.25 (0.9)	2.10 (0.8)	2.76 (1.0)	2.47 (1.0)	***

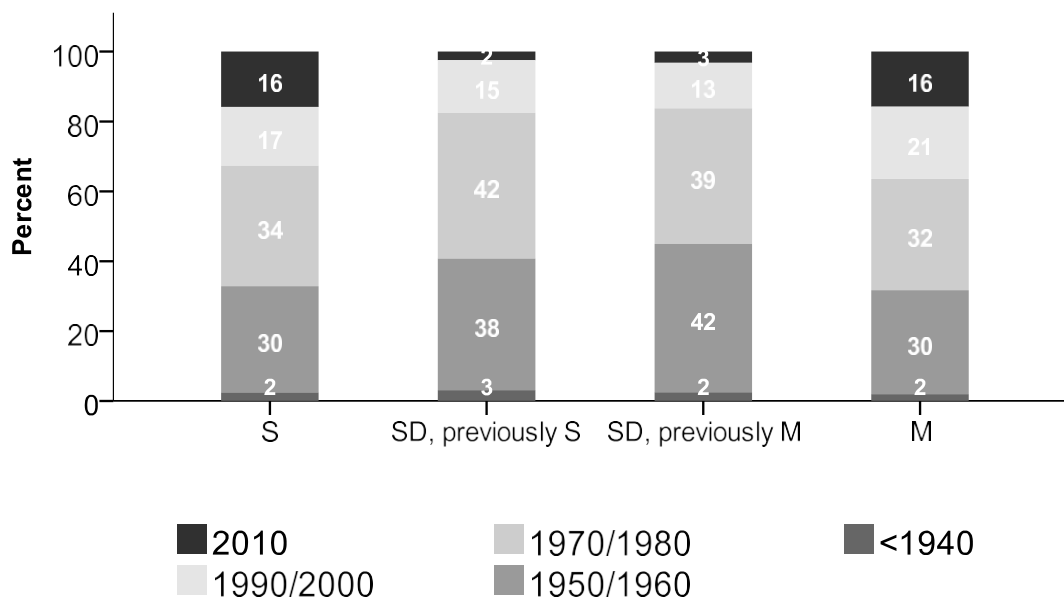
*** $p < .001$

Táblázat A jóléti sovíniszta nézeteket vallók százalékos4. aránya a résztvevők között a munka világában és szavazócsopontonként (szociáldemokrata [S] és konzervatív párti (*Moderaterna*, M) szavazók, valamint Svédország)

Azok a demokrata [SD] szavazók, akik korábban S-re vagy M-re szavaztak).

	SD				Összesen	
	S	Korábban S	Korábban M	M		
Munkásosztály	8.8	25.5	17.1	20.0	17.9	
Irodai dolgozók és vállalkozók	17.9	24.7	10.9	8.4	13.2	
	<i>N</i>	259	230	427	331	1247

Ábra Azon résztvevők százalékos1. aránya, akik a különböző évtizedeket választották a legjobbnak Svédország történetében szavazócsopontonként (szociáldemokrata [S] és konzervatív párti (*Moderaterna*, M) szavazók, valamint azok a Svéd Demokraták [SD] szavazói, akik korábban az S vagy M pártra szavaztak).

ⁱ A Szövetség egy politikai koalíció Svédországban, amely a jobbközép pártokból, a Konzervatív Pártból, a Centrupártból, a Liberálisokból és a Kereszténydemokratákból áll. A Szövetség azért alakult, hogy kihívást jelentsen a Szociáldemokrata Pártnak, amely több mint 70 éven át szinte folyamatosan uralta a svéd politikát. A Szövetség célja az volt, hogy a *Riksdagban* (a nemzeti parlamentben) többséget szerezzen, és koalíciós kormányt alakítson. Ahhoz, hogy ez sikerüljön, ezek a pártok közös politikai nyilatkozatokat és javaslatokat dolgoztak ki, ami kompromisszumokat igényelt, és közelebb hozta őket egymáshoz.

ⁱⁱ Utoljára más pártra szavaztak, mint amire ma szavaznának, azaz az SD-től eltérő pártra.

ⁱⁱⁱ Az elemzésből kizárták azokat a résztvevőket, akik három külön kérdésben (amelyeket ebben a tanulmányban nem elemeztek) jelezték, hogy a svéd lakosság több mint 50%-a külföldön, Kelet-Európában vagy a Közel-Keleten született.

A Szociológia Tanszék munkadokumentum-sorozata

Stockholm University, 106 91 Stockholm,
Svédország www.su.se | info@su.se | ISSN 2002-
7729

